

336/2

KISWAHILI

PAPER 2

(UFAHAMU NA

UCHAMBUZI WA FASIHI)

MOCK 2024

AUGUST

2HRS

MEBU EXAMINATIONS CONSULT

Uganda Certificate Of Education

MOCK ASSESSMENTS 2024

LUGHA YA KISWAHILI

UFAHAMU NA UCHAMBUZI WA FASIHI

MASAA: MAWILI (2HRS)

MAAGIZO KWA WATAHINIWA

Karatasi hii ina sehemu mbili; A na B

Mtahiniwa lazima ajibu maswali yote.

SEHEMU A (UFAHAMU)

ITEM 1.Soma habari hii kisha ujibu maswali yatakayofuata.

KIANGAZI WILAYANI ISINGIRO.

Hapo zamani za kale, paliishi mzee Kazimoto na mkewe Bi. Haraka katika wilaya ya Isingiro. Walikuwa na mali nyingi na pia , walikuwa na watoto watano wavulana tu. Kila wakati muda wa jioni, wenyeji katika wilaya hii wangepigana wakipigana katika aila yao. Isitoshe, wavulana wao kazi yao ilikuwa kulima kila siku kuanzia asubuhi mpaka jioni bila hata kupewa chakula, wazazi wao kazi yao ilikuwa kunywa pombe tu na kuuza mahindi na ndizi kwa sababu wavulana wao walikuwa na bidii katika ukulima.

Baada ya miaka mitano ya chakula kingi kwa familia hii,kiangazi ilitokea iliyochukua muda wa miaka kumi.katika wakati huu, kila sehemu ya Isingiro ilikauka na maji bei yake ikapanda juu sana. Bwana Kazimoto aliendelea na pombe pamoja na mkewe Bi. Haraka.Katika msimu huu hakupata mahindi kama misimu mingine ila mahindi yote ilikauka kwa sababu ya jua kali mno,kufika kiwango cha kutovuna hata kilo mbili nyumbani.

Kwa upande wa ndizi,kimbunga iliharibu kila kitu yaani ndizi zilizokuwa tayari kutolewa shambani zilianguka chini puuuuu! bila kuacha hata moja juu na pia jua kali liliivisha zile ndizi zile karibu na zote. Hawakupata hata mbili za kuuza kwa huo msimu.Familia iliendelea kuwa vibaya wakati ambapo **walikuwa wanalalia mate** hadi asubuhi kuendelea kwa muda wa miaka mitano. Kila wakati wangeona mawingu lakini hawangeona mvua na wanawake wawazito wakifikia kiwango cha kutembea kama Adam kwa sababu ya jua kali kwani Isingiro iko karibu na Ikweta.

Mzee alitafuta vijiti virefu vya kumsaidia katika shamba lake la ndizi lakini nguvu zake hazikufua dafu.Isitoshe,wavulana waliamua kukata miti ili wachome kupata makaa.Walifanya na kufaulu kupata magunia kumi na moja. Baadaye, waliuza na kupata pesa zao na kumnyima baba yao pesa hizi , kilicho mkasirisha na kuwafukuza wavulana wake wote nyumbani. Muda si muda kama waswahili walivyosema kuwa **sikio la kufa**

b) Ni mbinu gani za lugha zimetumiwa katika dondoo? Toa mifano maridhawa.

C) unajifunza nini kutoka dondoo?

d)Taja sifa za wahusika hawa

i) Bidii

ii) Fala

e) Unaposoma dondoo hili, unapata hisia gani? Eleza kwa utondoti.

f) Unawapa ushauri gani vijana ambao wanapanga kupata jiko kwa kurejelea dondoo hili?

MWISHO

Bidii: (anapata kama Fala anaimba na kujificha) Fala we uko wapi? Chakula kiko wapi?

Juizi tumelalia mate, na leo tumbo liko uchi kwani huwezi kuacha familia yangu nilete yule

Mirembe!!!!

Fala: Baba wangu, nimekuwa shambani nikilima n, ndio nimerudi sasa ninajitayarisha kuanza kupika.

Bidii: Fala we! Wacha mchezo wako? Na maji ya kujirembesha yauzwa? Umeanza hata kunuka, jike lichafu la vaa nguo chafu pia, hapana hapana.

Fala: samahani idogo bwana, nitabadilisha

Bidii: Siku za mwizi ni arubaini na baada ya dhiki ni faraja. Siku moja utajuta.

Fala: Mafumbo kwangu, mpenzi chakula tayari.

Bidii: Kesho tuna mgeni hapa, safisha nyumba yako tafadhali. Sitaki machozi hapa

Fala: Haya mzee.

Bidii: Nimeleta mgeni wangu hapa ndiye Mirembe mpendwa. (Ameshika boto ya pilisiner mkononi)

Fala: Karibu mgeni kwetu.

(Bidii anajaribu kumwingiza kwenye chumba cha mkewe Fala lakini Fala anakuja akikimbia)

Baba wa watoto wangu kuna nini? Kuna nini hapa? Waba different! Eeeh hapana unaingizaje jike lako hapa kwa chumba changu?

Bidii: Unauliza nani? Mimi? Mimi? Haya usinizoe tena(anampiga kofi kwa shavu pya ! na nyingine pya! anaanguka chini puu!na kuanza kulia kwi kwi kwi!

Fala: Mama aliyenizaa hajanichoka! Ebu niende kwetu.

Bidii: Usirudi hapa, usirudi hapa! Kwa heri sana switi na mpenzi. Enda pia na virago vyako vyote.

Fala: Kwa heri mpenzii wanguu.....

(Fala anaenda kwa mamake mzazi na kesi na kila kitu akihamahama lakini anamwambia bwanake amsamehe.)

Maswali.

a) Mchezo huu umekuwa katika mandhari yapi?

halisikii dawa, wavulana wote walitoroka nyumbani kwao na kufungua ukurasa mpya wa maisha kivyao kwa kutumia hizi pesa.

Mzee naye kwa upande wake, akaanza kukorofishana na mkewe akamtoa sikio moja baadaye jicho na kumkata mguu kama wahenga walivyosema kuwa **usipoziba ufa, utajenga ukuta.** Mzee alimkatisha roho mkewe na kubaki kama padre kwa nyumba yake.Mzee akaendelea na maisha haya mabaya ,kuoga kwake kulikuwa kama kula nyama ya nguruwe kwa waislamu msikitini. Vilevile, kuvaa nguo kwake kulikuwa ni kama kuingia msikitini na viatu na pia kula chakula kwake kulikuwa ni kama kuoa kwa kasisi kanisani.

Ingawa maisha yalikuwa hivyo ,hali hii akaitilia pamba masikioni. Wahenga walisema cha kuvunda hakina ubani, Mzee alienda kwa jirani wake akapata nguo zao zilikuwa zimeanguka chini na kimbunga kwa sababu ya manyunyuni ya mvuailiyokuwa inatishia kunyesha.**Dalili ya mvua ni mawingu** ni kweli kulingana na mababu zetu.Mzee alizinyakua nguo na kuanza kukimbia akiwa nazo kwa bega lake . **siku za mwizi ni Arubaini** kama waswahili wanavyosema . Mzee huyu alikamatwa na nguo hizi na akapigwa vizuri sana kiasi kwamba aliachwa akilia kama mtoto wa mwezi mmoja. Kwa kweli **majuto ni mjukuu** , mzee aliendelea kukumbuka zile siku alikuwa anauza ndizi na mahindi na kwenda kulewa. Sasa analia kwi kwi kwi na majirani wanamcheka kwa kwa kwa! Kweli kweli maisha ni magumu na dunia ni **uwanja wa fujo.** Mzee alisamu roho baada ya kuchomwa na peteroli na watoto wa jirani kwa sababu ya wizi wake.

Kwa upande wa vijana yaani wale wavulana watano wa mzee, waliposikia habari hii inayohuzunisha, walikimbia nyumbani kupanga mazishi ya mzee wao. Walimzika na baadaye , wakaanza kuuza shamba la mzee huyu marehemu ili wapate pesa za kumbe walikuwa wameanza kutumia madawa ya kulevyu.Eeeeh! **Asiyefunzwa na mamake hufunzwa na ulimwengu,** walipouza shamba la eka sita wakakimbilia madawa ya kulevyu lakini kwa bahati mbaya wakashikwa na polisi wakinywa madawa na kupeleka kotini na kufungwa kifungu cha miaka thelathini kila mvulana. Maisha yao yakaishia hapo.

Maswali

i) Ni kwa nini kulikuwa na kiangazi cha muda mrefu wilayani Isingiro?

ITEM 2. Soma dondoo hili kwa makini kisha ujibu maswali.

Mchezo unaanzia kwa nyumba ya Bidii na Fala. Bwana Bidii yuko nyumbani na mkewe Fala.

Bidii: kila siku nakwambia usirudi kwa maisha lakini utapata kilichomzuia ng'ombe kupaa.

Fala: Baba wa watoto wangu nimesikia naomba radhi mpenzi.

Bidii: Juu nilienda shuleni kutembeleamtoto wangu Yule msichana mrefu. Unajua nini? Kwani unajua? Lakini unajua nini?

Fala: Niambie tafadhali, mtoto wangu msichana hali vipi? sielewi mbona?

Bidii: Nitakwambia, ngoja kidogo.

Fala: Unajua ngoja ngoja humiza matumbo? Sasa nielezee tafadhali.....

Bidii: Unajua jisichana lako limepata jivulana, sasa mwalimi mkuu aliwapata kinagaubaga darasani kama wakiga wasemavyo kuwa “macho ya mukiga ni kujionea mwenyewe” eeeeh! Usiniambie tena kuhusu Malaya huyo.

Fala: wangi! wangi! eeh! Eeh what? Lakini mpenzi wangu nini? Njoooooooooooo

Bidii: Kuanzia leo usiniambie tena huyo Malaya wako, si mtoto wangu tena! Umesikia? Umesikia?

“Asiyefunzwa na mamake hufunzwa na ulimwengu” niache wewe!

Fala (kama amechanganyikiwa humo nyumbani) Mungu wangu! Mungu wangu!

Anaanza kuimba

Dunia nzito kwangu aaaah

Unazaa mtoto wako aaaah

Shida duniani kote aaaah

Mungu nisamehe aaaah

Hapana hapana sasa aaaah

Baba kaitusi aaaah

Juu ya watoto aaaah

Mungu! Mungu! Mungu weeeeeeeee

ii) Kulingana na aya ya pili, unafikiri ni nini kilikuwa chanzo cha matatizo katika familia yam zee Kazimoto?

iii) Kulingana na wewe, unafikiri hali hii ya anga inaweza kuwa ilisababishwa nini ? Eleza kwa maoni yako.

Unajifunza nini katika hadithi hii wewe kama kijana?

iv) Taja methali angalau tano ambazo mwandishi ametumia kupitisha ujumbe wake.

v) Msimulizi anaposema “asiyefunzwa na mamake hufunzwa na ulimwengu” unapata maana gani kulingana na hadithi?